

VAN RIJSBERGEN, C. J.: Információ visszakeresés [közr. Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ.] – Bp.: Műzsák, 1987. – 187 p.

Korunk tudományos, műszaki és társadalmi fejlődésének egyik legdinamikusabban változó területe az információs technika. Ennek egyik fő összetevője az információkeresés. A téma igen aktuális. Az író, az írországi University College (Dublin) egyetem számítástechnikai tanszékének vezetője, az információkeresés tudományának nemzetközileg elismert szaktekinélye. (Sajnos, az író bemutatása a magyar kiadásból kimaradt.)

A fentiek szerint az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjának vállalkozása, hogy ebben a fontos témában ily neves szakember munkáját adja ki a magyar olvasók számára, magyar nyelven, mindenképpen elismerésre méltó tény. E feletti örömhöz azonban számos kritikai észrevételt kell tennünk, ami sokkal kevésbé öröndetes dolog.

Először is az eredeti mű kiadásának dátuma a magyar kiadásból kimaradt. Feltehetőleg azért, mert nem friss műről van szó. Erre az olvasó legfeljebb következtetni tud. Az 1. fejezet: a Bevezetés irodalomjegyzékében a legfrissebb hivatkozás 1973-as, de a többi fejezet hivatkozásai is 1978-nál régebbiek. Ebből következik, hogy *van Rijsbergen* professzor könyvének első kiadása még 1980 előtt látott napvilágot. Egy ennyire dinamikusan fejlődő szakterületen nem szabadna hétéves késéssel megjelentetni a fordítást (1987-ben jelent meg a magyar változat).

Szerény megítélésem szerint azonban a könyv kiválasztásának más hibája is van. Úgy tűnik, hogy e mű az információkeresés tudományának erősen az elméleti oldalát tárgyalja, illetve az idevágó kutatásokat szedi össze. Előképzettséget, méghozzá viszonylag mély informatikai és matematikai előképzettséget tételez fel az olvasóról. Gyakorlati problémákat, példákat nem közöl, ezért vélelmezhetően azoknak a szakembereknek szól, akik maguk is az információkeresés tudományával kutatási szinten foglalkoznak. Ennek bizonyítéka például az, hogy az *Automatikus osztályozás*, a *Keresési stratégiák* és az *Értékelés* című fejezetekben a matematikai halmazelmélet alapjainak és jelöléseinek ismeretét tételezi fel, egyes szakkifejezéseket nem magyaráz meg (dichotóm, monotetikus, politetikus, konfláció) stb.

A mű nyolc fejezetből áll. A Bevezetést követő 2. fejezet az *Automatizált szöveg-elemzés*, amely annak elemzésével foglalkozik, hogy egy dokumentum szövege miként jelenik meg a számítógépben. A 3. fejezet, az *Automatikus osztályozás* áttekinti ennek módszereit és mélyebben foglalkozik alkalmazásukkal információkeresési célokkal. A 4. fejezet az információkeresés szempontjából vizsgálja a fájl-struktúrákat. A következő fejezet címe *Keresési stratégiák*, amely különféle módon strukturált dokumentumgyűjteményekben alkalmazott keresési stratégiákat és a visszacsatolást tárgyalja. A 6. fejezet, a *Valószínűségi visszakeresés*, egy formális modellt vázol fel, amely kiemeli a keresés hatékonyságát, mintainformáció alkalmazásával, vizsgálva az indexkifejezések előfordulási gyakoriságát a releváns és nemreleváns dokumentumokban. A 7. fejezetben, *Értékelés* címmel, a hatékonyság mérésének hagyományos tárgyalását néhány továbbfejlesztési kísérlet ismertetése követi. Végül *A jövő* című utolsó fejezetben a szerző néhány elképzelést vázolja az információkeresés jövőjét és a fő kutatási területeket illetően.

Ebből is látható, hogy az eredeti mű értékes áttekintő munka az e szakterületen érdekelt kutatók számára. Sajnos, a magyar olvasóközönség számára alapvetően fontos ismeretek, például egy, a teauruszokról szóló fejezet, vagy az adatbázisok általános ismertetése hiányoznak van Rijsbergen könyvéből. Feltehetően azért, mert ezeket ismertnek tételezi fel.

A műből további, a mai kor információhasználói számára lényeges gyakorlati ismeretek is hiányoznak. Ilyenek például a faktografikus és numerikus információk keresése, az adatmanipulálás és elemzés, a teljes szövegű adatbázisok sajátos információkeresése, a kémiai szerkezet szerinti keresés stb. *A fejlődés irányai* című alfejezetben a mikroszámítógépekről egyáltalán nincs szó (egy félmondatban mint „mikroprocesszort” említi), mint az információkereső rendszerek hardverfejlesztéséről. A jelenleg fejlesztés alatt álló, a jövő ígéretes rendszereiként várt szakértői vagy tudásalapú rendszerek meg sincsenek említve. Mindez azt bizonyítja, hogy az eredeti mű meglehetősen elavult, az informatika rohamléptű fejlődése túllépte a magyar kiadást.

Néhány szót a magyar kiadás terminológiájáról. Ugyan nem létezik egységes magyar terminológiai szabvány e téren, de elfogadott magyar szóhasználat már van, ennek egy része szabványkiadványokban is rögzített, más részük a KGST 1975-ben kiadott 14 nyelvű informatikai szótára magyar részében, tanfolyami jegyzetekben és információkereséssel foglalkozó kézikönyvekben is kiadásra került. Örömmel vettük volna, ha legalább a már meghonosodott magyar szakkifejezéseket e műben is viszontláthattuk volna.

Néhány példa: A főcím, *Információ visszakeresés*, helytelen (nem csak helyesírásilag). Érdekes, hogy a szövegben mindenütt a helyes, egybeírt információkeresés kifejezést (pl. a 11. és az 51. oldal alfejezet-címeiben) találjuk, kivéve a főcímet. A visszakeresés, visszakereső szavak önmagukban használhatók, az információkeresés szinonimájaként. Az online szót ma már mindenütt így, egybeírva használják, nem kötőjelesen, mint e könyv magyar kiadásában. A „file” helyett az érvényes magyar szabvány szerint fájl irandó, hasonlóan a hardver, szoftver is így szerepelhet. Az „indexnyelv” kifejezés (ld. 28. oldal) helytelen. Magyarországon már elterjedt az információkereső nyelv (IKNY) használata. Ha mégis az indexing language fordításaként kapott szakkifejezést vezetnék be, helyesebb lett volna az indexelő nyelv szakkifejezés használata, de ebben az esetben is

kiegészítő jegyzet lett volna kívánatos az IKNY-re utalva. Az „indexnyelv szótára lehet ellenőrzött vagy ellenőrizetlen” terminológia az angol control szó többnyire helytelen fordításának következménye. Helyesebb lett volna a szabályozott – szabályozatlan pár használata.

Terminológiai következetlenség érezhető a kulcsszó – indexkifejezés – deszkriptor (utóbbi váratlanul bukkan fel a 36. oldalon) szavak használatában. Mindez azt bizonyítja, hogy ideje lenne e téren alapos rendet teremteni. De addig is, a hasonló témájú művek szerzői és fordítói keressék meg és használják következetesen a már bevett magyar szak kifejezéseket.

A könyv erényeihez tartozik világos, jól érthető stílusa, áttekinthető ábrái, a kifejezetten számítástechnikai szövegrészek kitűnő terminológiája és fordítása. Ugyancsak erénye a magyar olvasó számára, hogy jó összefoglalást ad a fájl-szerkezetekről (szerintem nem kapcsolódva szervesen az információkereséshez, de mindenképpen hasznos). Végül nagy értéke a 60-as és 70-es évek idevágó szakirodalmának összegyűjtése és elemzése.

Összefoglalva: az információkeresés területén, mint rendkívül aktuális szakterületen hiányzott magyar nyelvű áttekinthető mű, tehát az elvi döntés ilyen mű megjelentetéséről helyes. Az már kétséges, hogy C. J. van Rijsbergen: Information Retrieval című munkáját volt-e a legcélszerűbb erre kiválasztani, persze nem azért mintha van Rijsbergen professzor nem értene ehhez a témához. Ez a mű ugyanis, amelynek helyes magyar címe Információkeresés lenne, meglehetősen elavult lett, mire 1987-ben magyarul megjelent. Emellett az e témával foglalkozó kutatóknak szánták elsősorban, lévén matematikai alapokra épülő elméleti munka. Az információkeresés gyakorlatával foglalkozó, vagy az információt a mindennapi gyakorlatban kereső használók részére célszerűbb lett volna egy frissebb, közérthetőbb és tankönyvként vagy kézikönyvként szélesebb körben hasznosítható művet választani.

ROBOZ Péter

Kiss Jenő

MAGYAR
KÖNYVTÁRAK

A könyv a Múzsák Közművelődési Kiadónál, az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ gondozásában jelent meg.
Ára: 56,- Ft.

Kapható: Múzsák Közművelődési Kiadónál
(1139 Budapest, Kartács u. 24–26.)

és

TÉKA Könyvértékesítő, Könyvtárellátó és
Könyvkiadó Vállalatnál
(1134 Budapest, Váci út 19.)

TÁJÉKOZTATÓ

szerzőinknek a Könyvtári Figyelő szerkesztőségéhez benyújtott kéziratok tartalmi és formai követelményeiről

1. Lapunk a könyvtár- és tájékoztatásügy elméleti és gyakorlati kérdéseivel, a külföldi könyvtárügyével, jelentős szakmai kiadványok bemutatásával foglalkozó kéziratokat fogad el közlésre.
2. A kéziratokat 2 példányban kettes sorközzel gépelve (30 soros, 60 leütéses oldalon) kérjük beküldeni.
3. Ábrákat, illusztrációkat csak korlátozottan tudunk közölni. Csak jó minőségű, kontúros ábrát vagy fényképet tudunk elfogadni. A táblázatokat és az ábrákat külön lapon szintén két példányban kell mellékelni és helyüket a kéziratban megjelölni.
4. A kéziratok terjedelme tanulmányok esetében ne legyen több egy ívnél (21 oldal); a fordítások, tömörítvények, külföldi könyvtárügyi eseményekről szóló beszámolók 8–10, a könyvismertetések 4–6 oldal terjedeleminél.
5. A tanulmányok rövid 10–15 mondatos tartalmi kivonatát két példányban kérjük csatolni az angol, orosz és német nyelvű tartalmi ismertető elkészítése céljából.
6. Az idézetekkel, hivatkozásokkal kapcsolatban a következőket kérjük: ha a cikk egészében ötnél kevesebb a hivatkozások száma, a forrásokat lábjegyzetben adják meg, egyébként a cikk végén IRODALOM vagy JEGYZETEK címszó alatt sorszám szerint sorolják fel. Szó szerinti idézésnél az idézett mű szerzője, címe kiadója, a kiadás helye, a kiadás éve és az oldalszám jelölendő meg. Folyóiratcikkre történő hivatkozásnál a szerző nevét, a cikk címét, a folyóirat teljes nevét, az évfolyamot, a megjelenés évét, a folyóirat számát és az oldalszámot kérjük megadni.
7. A szerkesztőség joga a kéziratok stiláris javítása, tartalmi változtatáshoz a szerző hozzájárulása szükséges.
8. A szerző vállalja, hogy a korrekturát postafordultával, kijavítva visszaküldi a szerkesztőségnek.
9. A kézirat végén kérjük feltüntetni a szerző nevét, munkahelyét, munkahelyi telefonszámát, lakcímét, személyi azonosító számát és azt, hogy a honoráriumot hová kéri átutaltatni.

Kérjük szerzőinket, hogy a fenti szempontok szerint megírt kéziratokat küldjenek szerkesztőségünkbe.

Köszönettel:

A szerkesztőség

